SWEDISH MUSICAL LEVANDE MUSIKARV HERITAGE

HINRICH PHILIP JOHNSEN

1717-1779

Six Fugues

pour les Orgues ou le Clavecin

Källkritisk utgåva av/Critical edition by Andreas Edlund

Levande musikarv och Kungl. Musikaliska Akademien

Syftet med Levande Musikarv är att tillgängliggöra den dolda svenska musikskatten och göra den till en självklar del av dagens repertoar och forskning. Detta sker genom notutgåvor av musik som inte längre är skyddad av upphovsrätten, samt texter om tonsättarna och deras verk. Texterna publiceras i projektets databas på internet, liksom fritt nedladdningsbara notutgåvor. Huvudman är Kungl. Musikaliska Akademien i samarbete med Musik- och teaterbiblioteket och Svensk Musik.

Kungl. Musikaliska Akademien grundades 1771 av Gustav III med ändamålet att främja tonkonsten och musiklivet i Sverige. Numera är akademien en fristående institution som förenar tradition med ett aktivt engagemang i dagens och morgondagens musikliv.

Swedish Musical Heritage and The Royal Swedish Academy of Music

The purpose of Swedish Musical Heritage is to make accessible forgotten gems of Swedish music and make them a natural feature of the contemporary repertoire and musicology. This it does through editions of sheet music that is no longer protected by copyright, and texts about the composers and their works. This material is available in the project's online database, where the sheet music can be freely downloaded. The project is run under the auspices of the Royal Swedish Academy of Music in association with the Music and Theatre Library of Sweden and Svensk Musik.

The Royal Swedish Academy of Music was founded in 1771 by King Gustav III in order to promote the composition and performance of music in Sweden. Today, the academy is an autonomous institution that combines tradition with active engagement in the contemporary and future music scene.

www.levandemusikarv.se

Huvudredaktör/Editor-in-chief: Anders Wiklund
Notgrafisk redaktör/Score layout editor: Anders Högstedt
Textredaktör/Text editor: Edward Klingspor

Levande musikarv/Swedish Musical Heritage
Kungl. Musikaliska Akademien/The Royal Swedish Academy of Music
Utgåva nr 2424/Edition no. 2424
2024
Notbild/Score: Public domain. Texter/Texts: © Levande Musikarv
979-0-66166-807-7

Levande musikarv finansieras med medel från/Published with financial support from Kungl. Musikaliska Akademien, Kungl. Vitterhetsakademien, Marcus och Amalia Wallenbergs Stiftelse, Statens Musikverk, Riksbankens Jubileumsfond, Barbro Osher Pro Suecia Foundation, Riksantikvarieämbetet, Helge Ax:son Johnsons stiftelse och Kulturdepartementet. Samarbetspartners/Partners: Musik- och teaterbiblioteket och Svensk Musik.

Orgel

SIX FUGUES

Pour les

ORGUES ou le CLAVECIN.

COMPOSÉES

Par

H. P. JOHNSEN,

Maitre de Chapelle de

Sa Majesté le Roi de Suede &c.

A AMSTERDAM chez J. J. HUMMEL,

Marchand & Imprimeur de

Musique.

N°. 226. [c:a 1768] *Prix f 2.-:*

Six Fugues

pour les Orgues ou le Clavecin

Fuga I

Hinrich Philip Johnsen
(1717–1779)

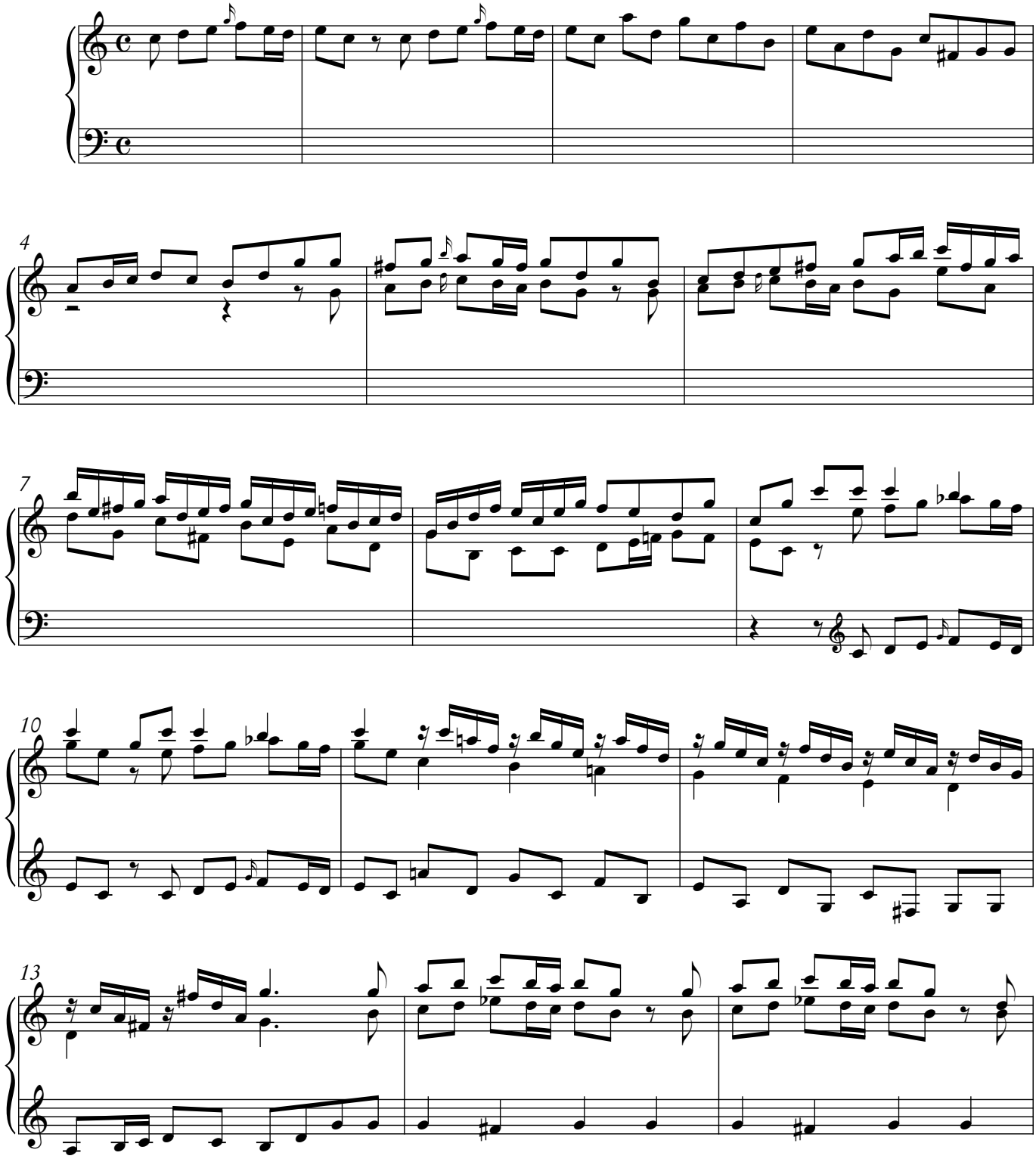

Kritisk utgåva av/Critical edition by Andreas Edlund
Swedish Musical Heritage, Kungl. Musikaliska akademien, Stockholm 2024. Public domain. www.levandemusikarv.se

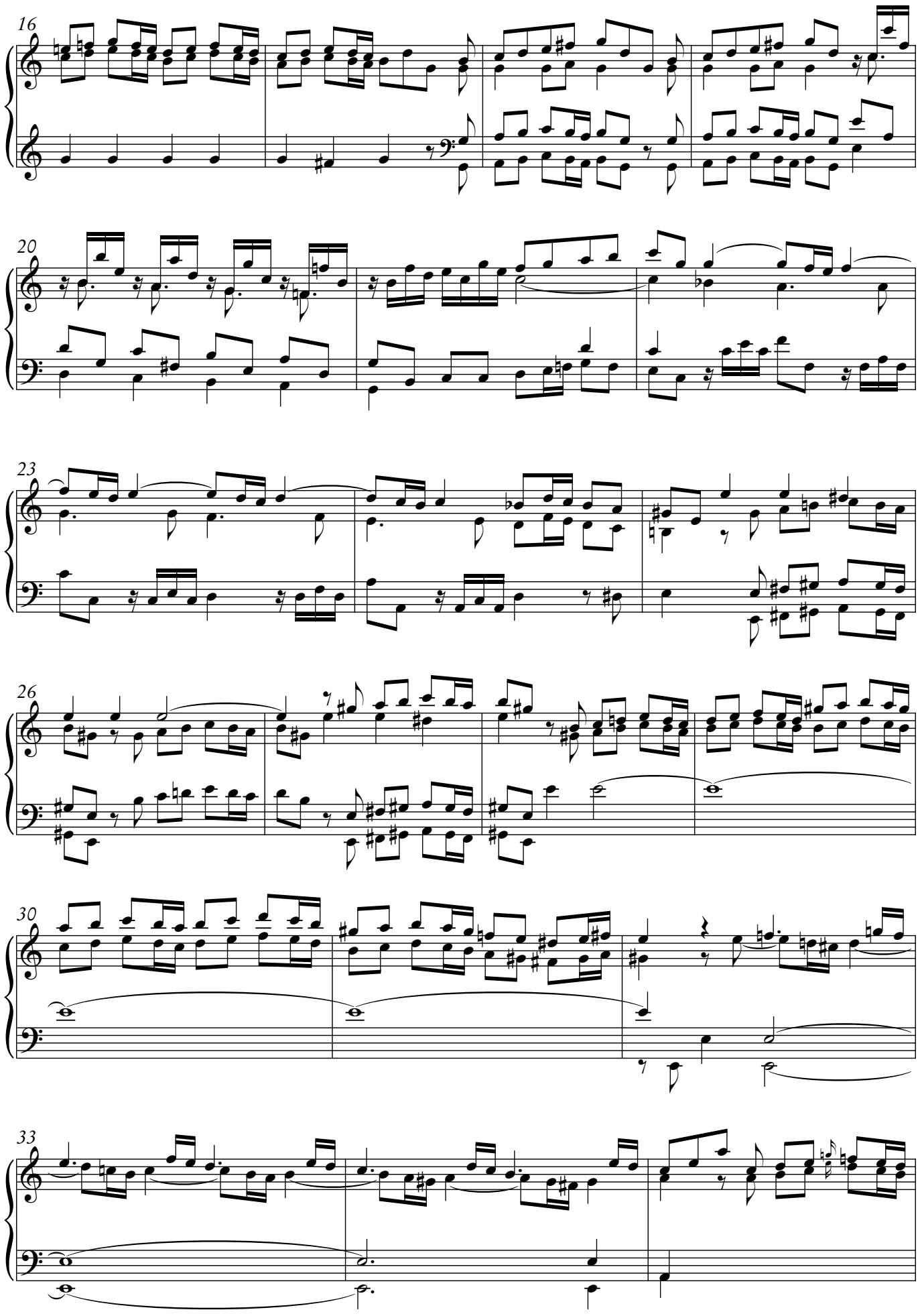
16
20
23
26
30
33

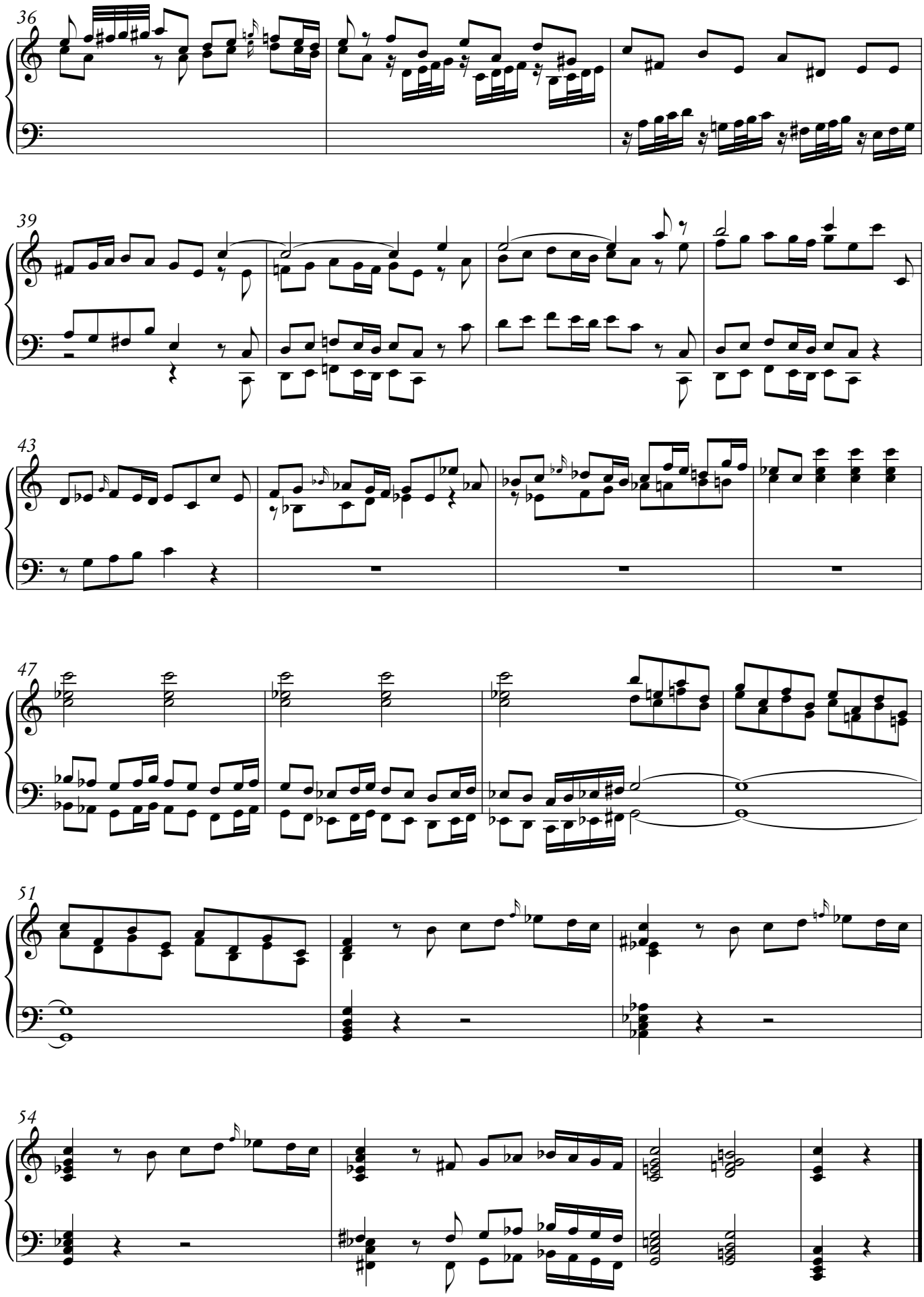
36
39
43
47
51
54

Fuga II

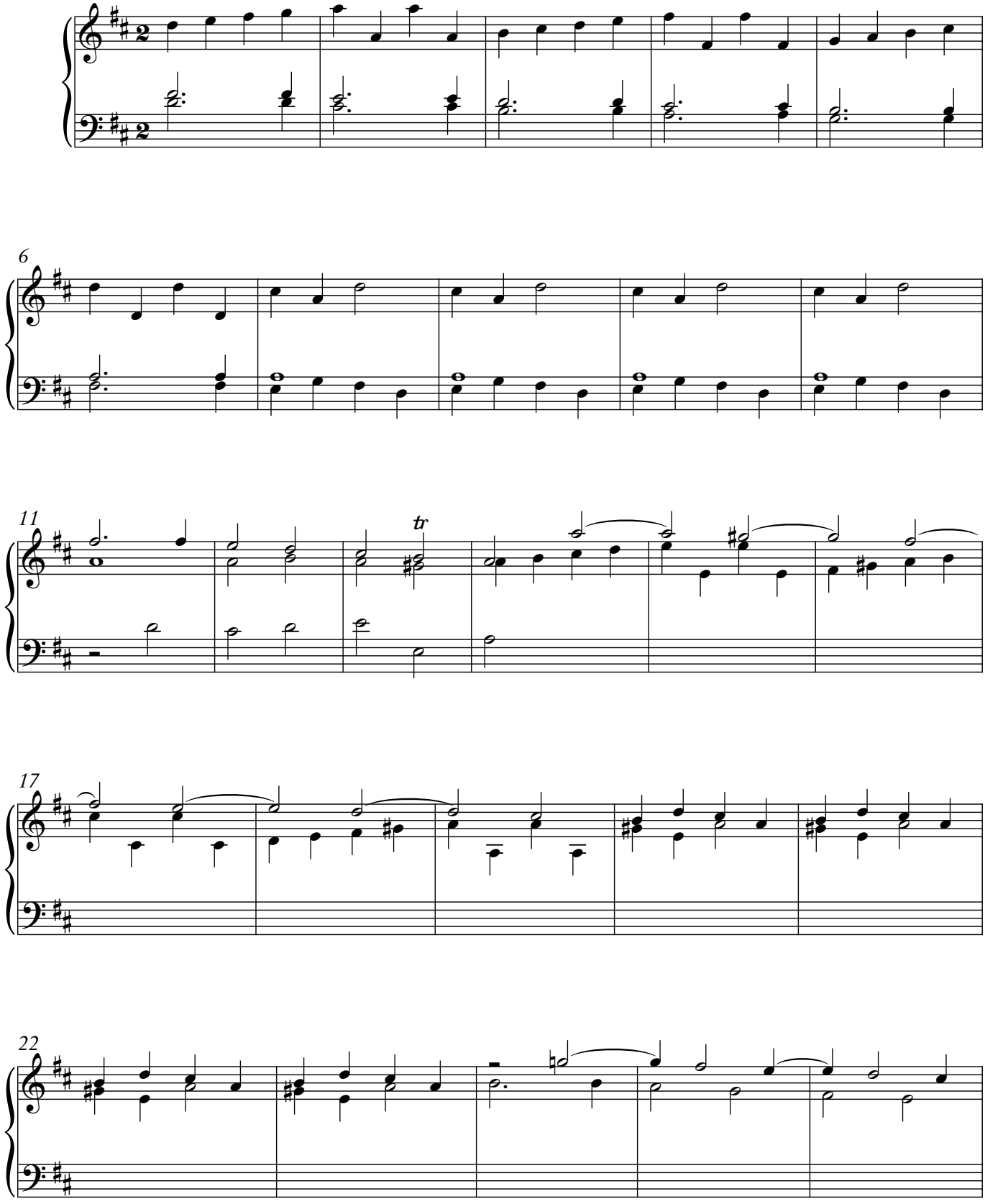

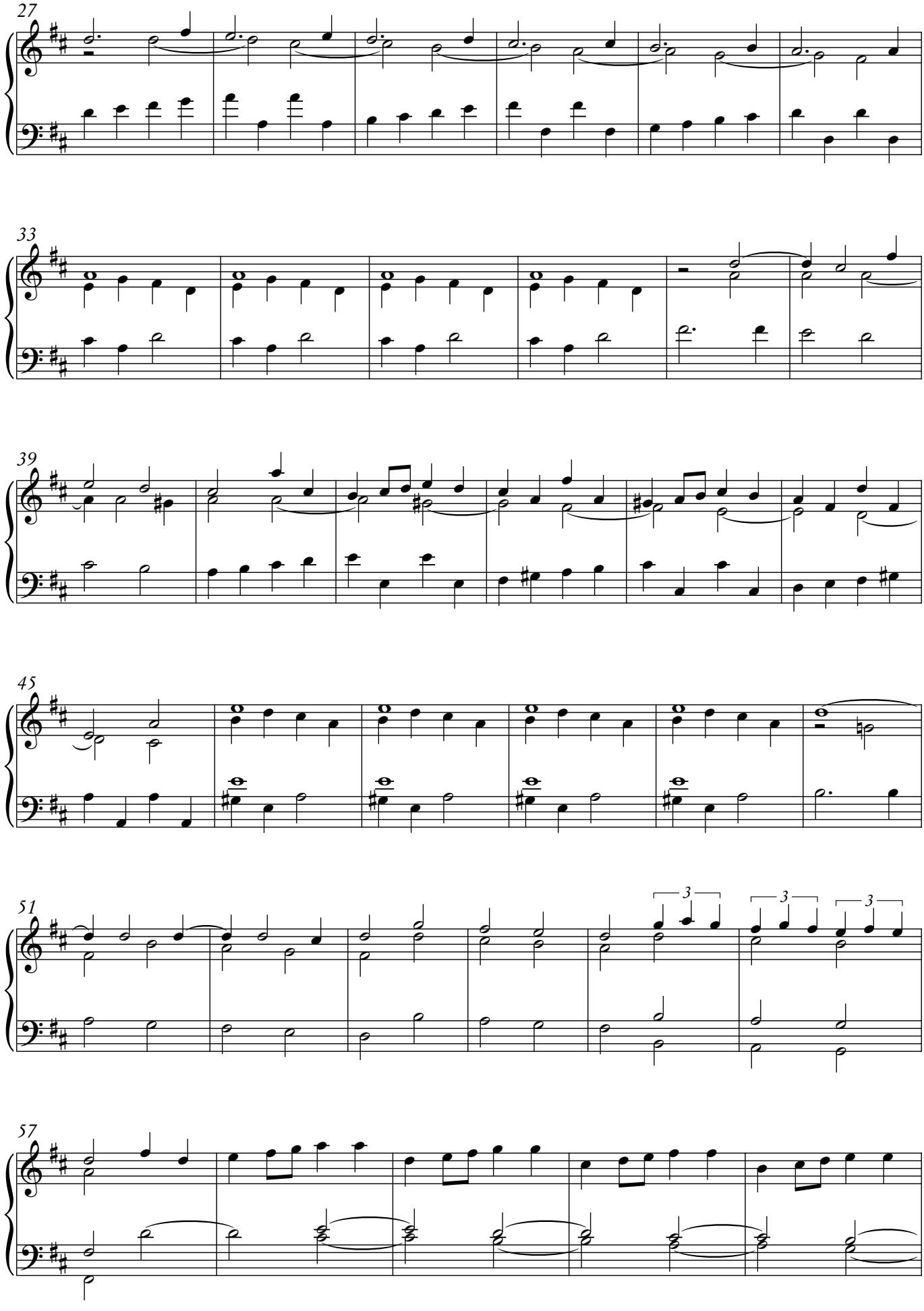
27
33
39
45
51
3
3
3
57

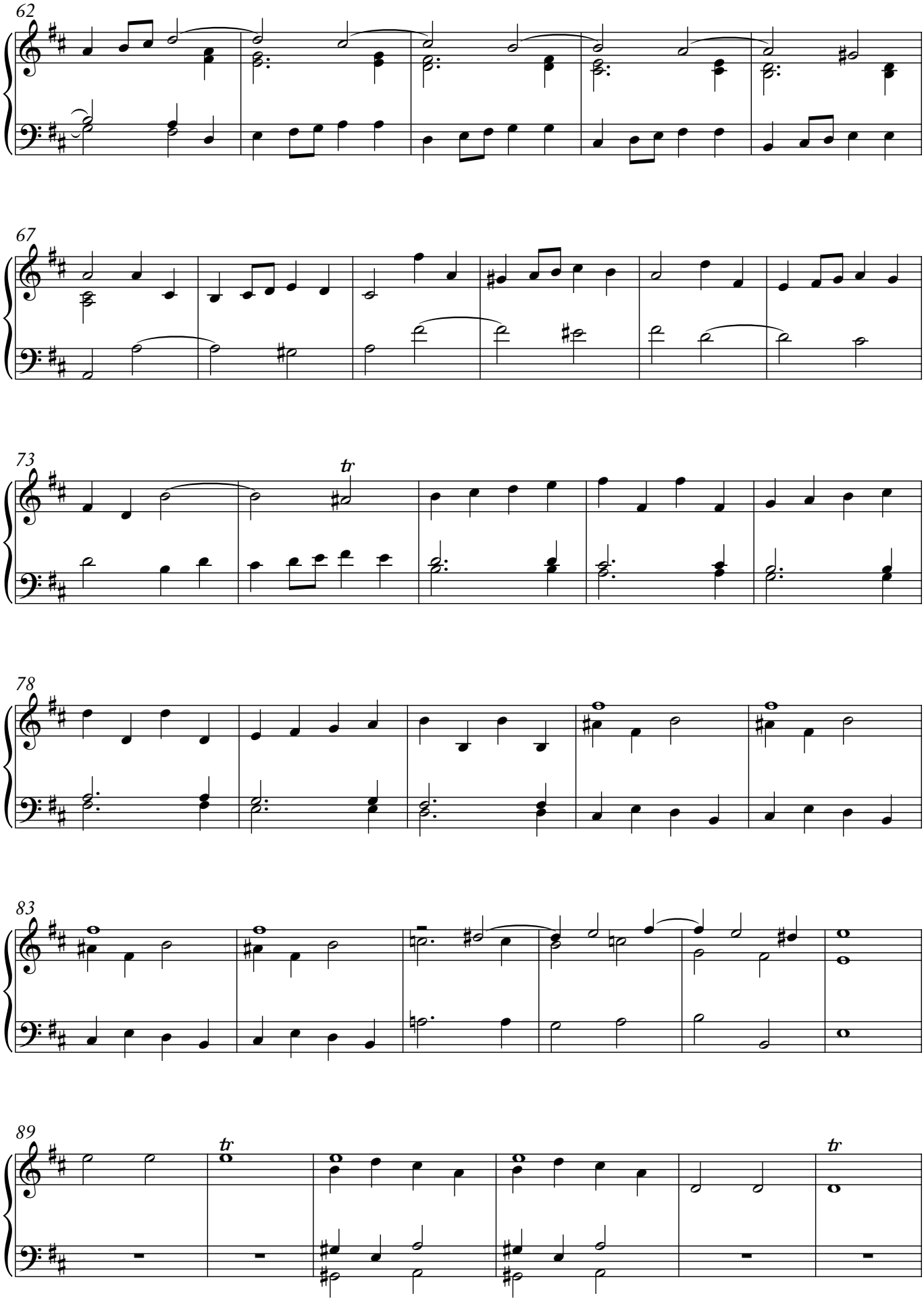
62
67
73
tr
78
83
89
tr
tr

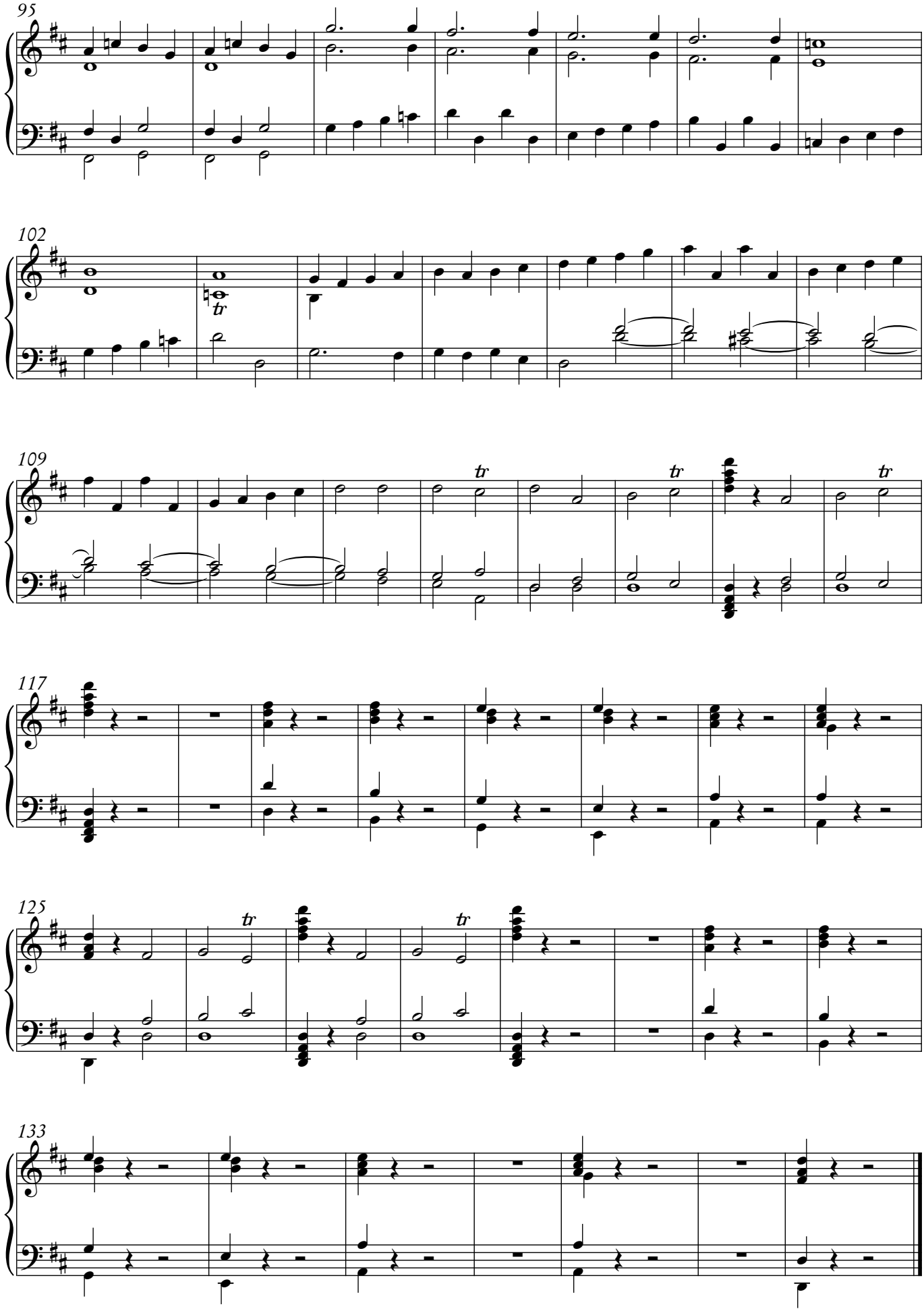
95
102
109
117
125
133

Fuga III

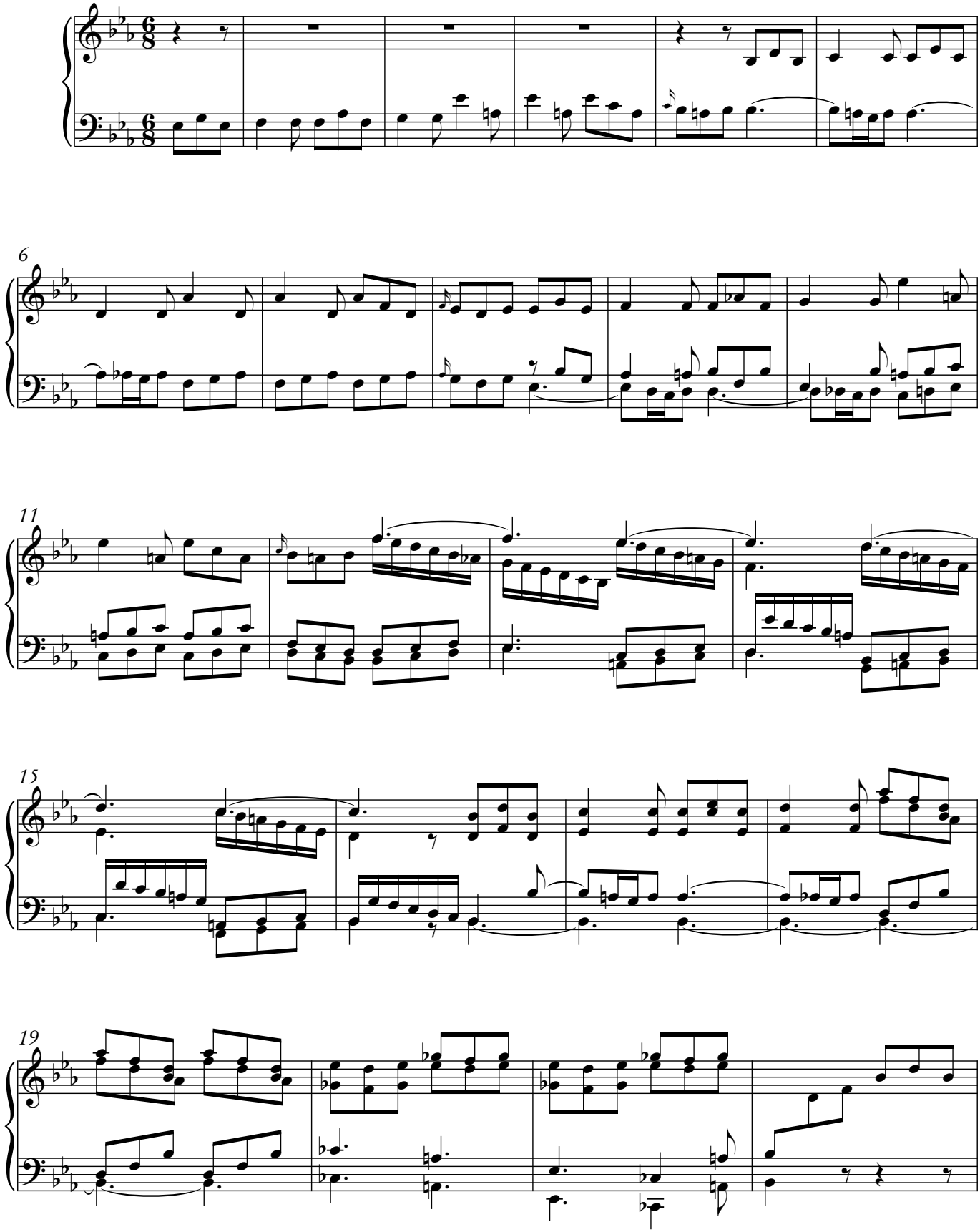

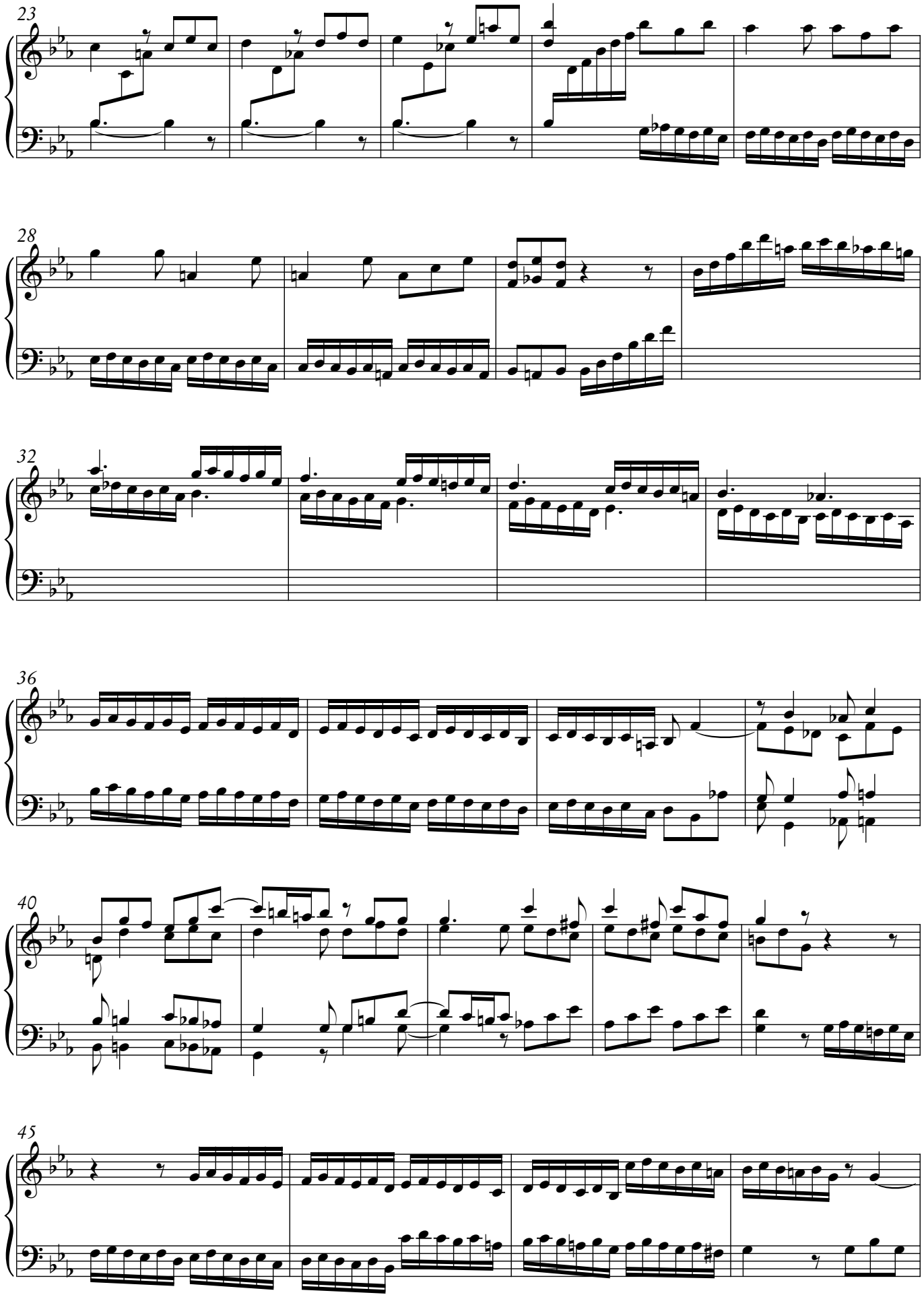
23
28
32
36
40
45

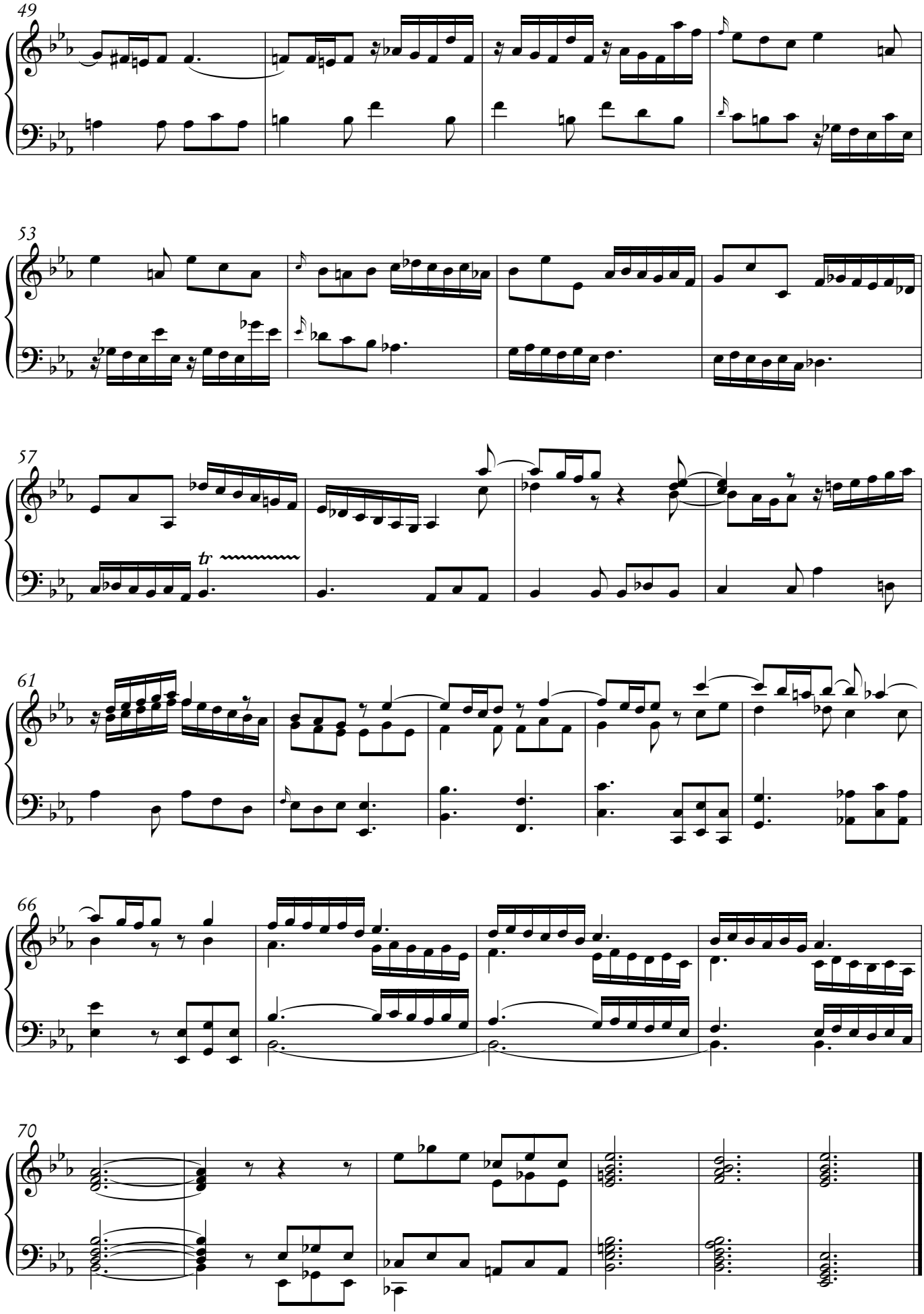
49
53
57
tr
61
66
70

Fuga IV

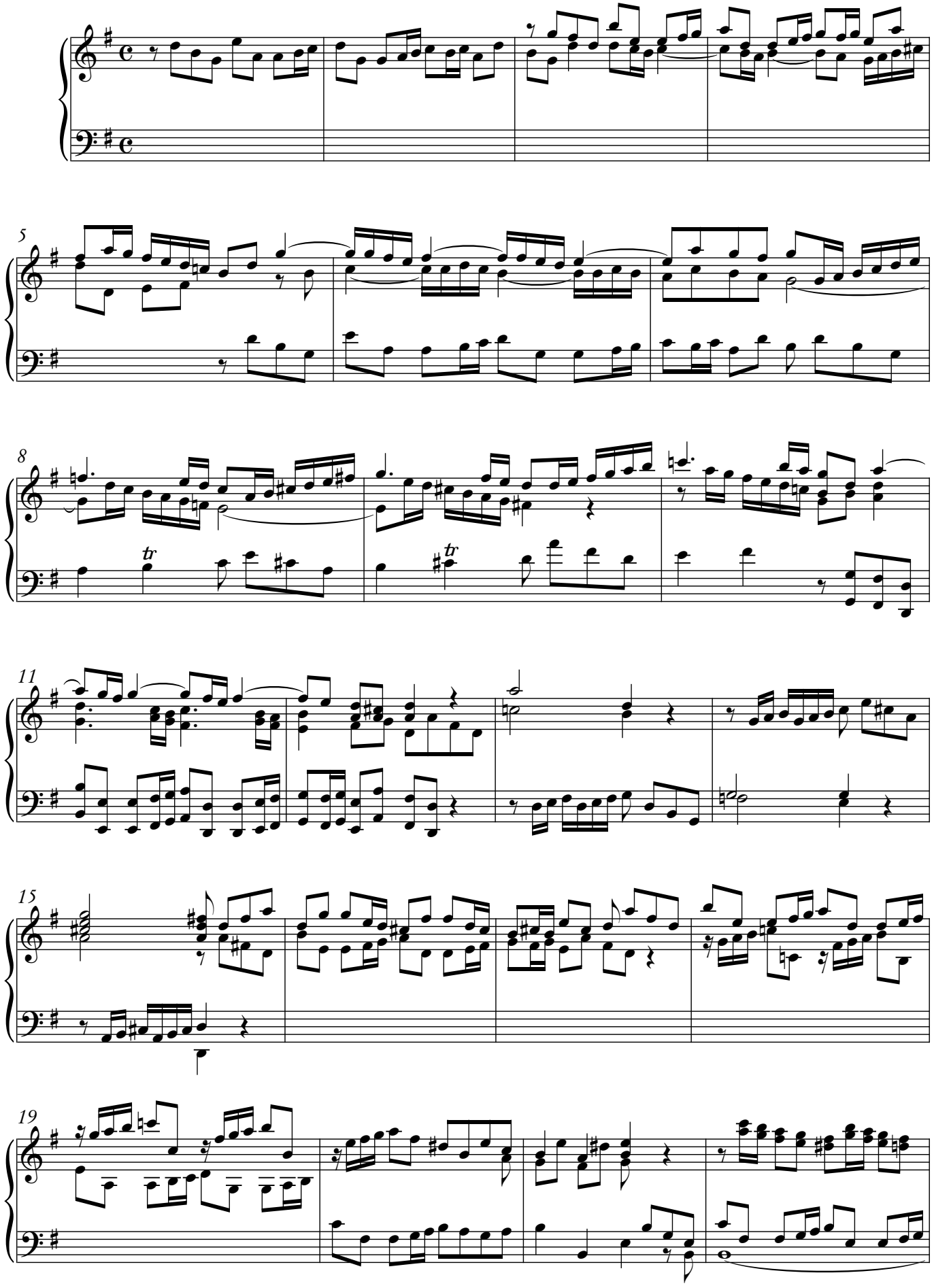

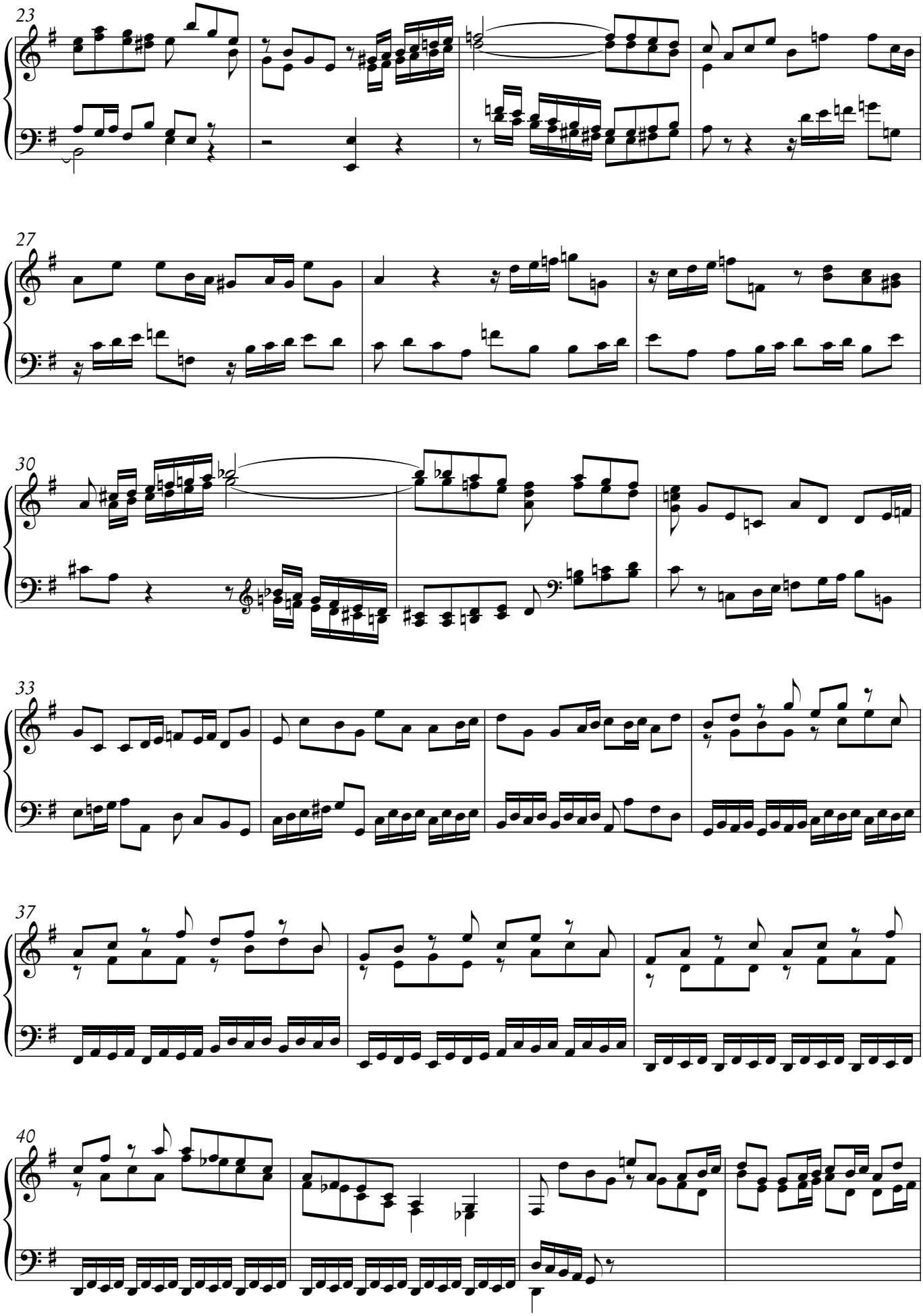
23
27
30
33
37
40

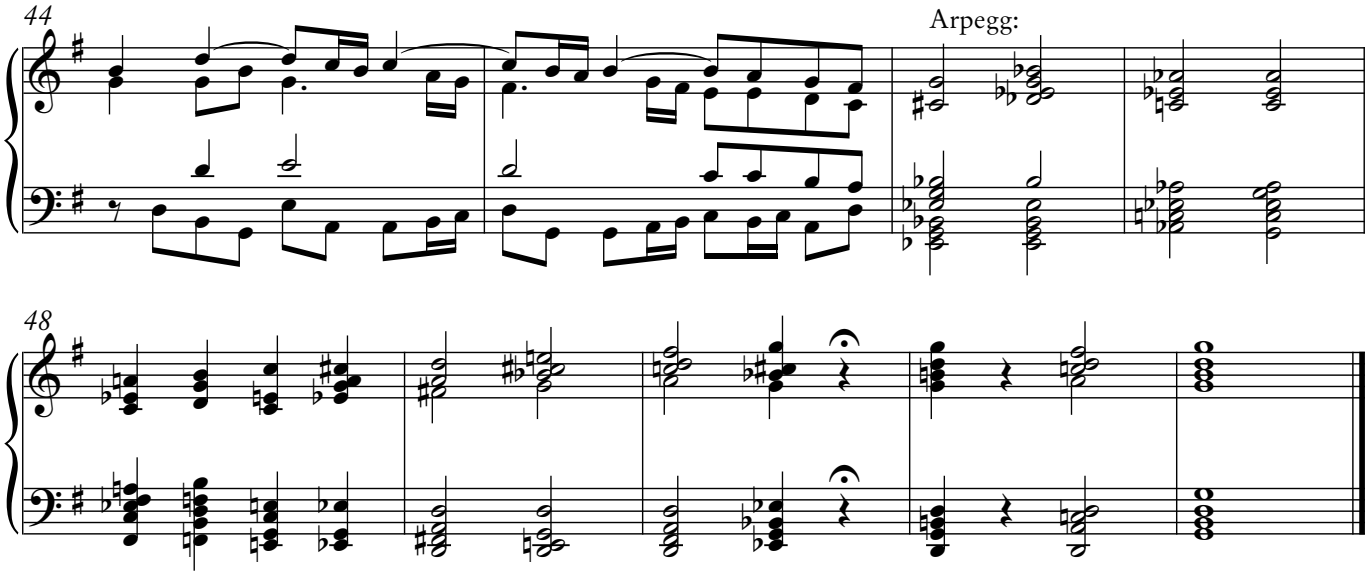

Fuga V

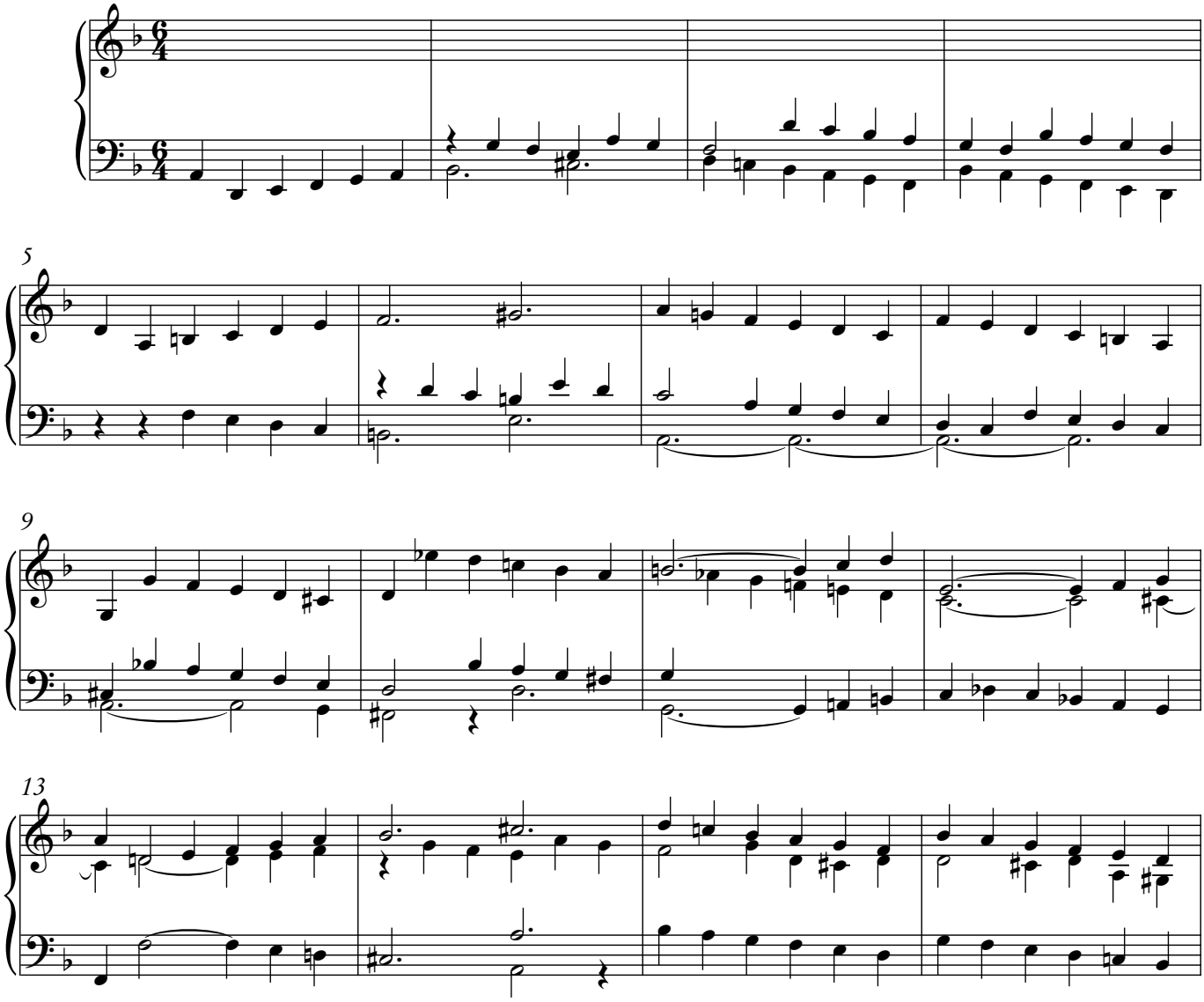

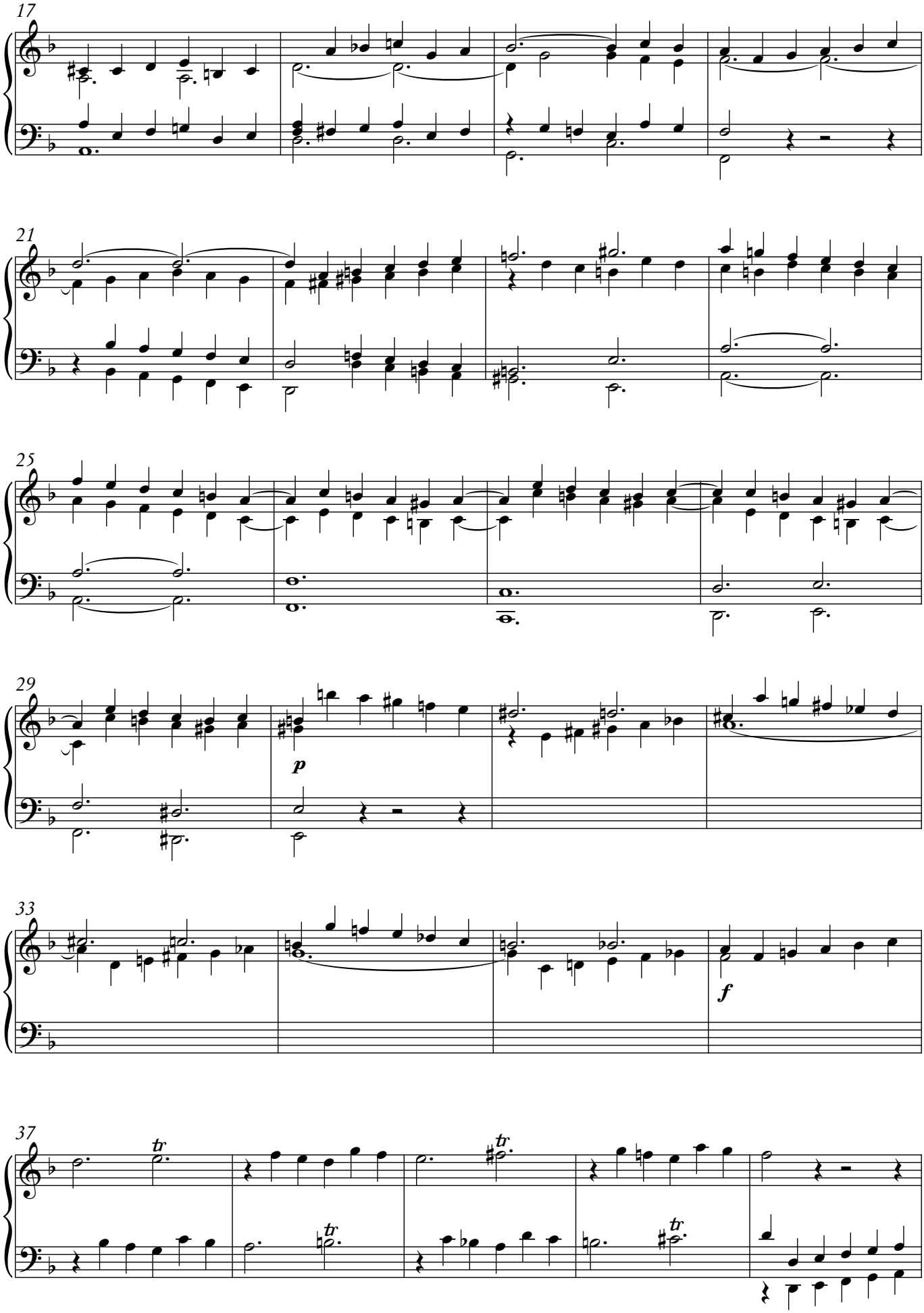
17
21
25
29
p
33
f
37
tr
tr
tr
tr

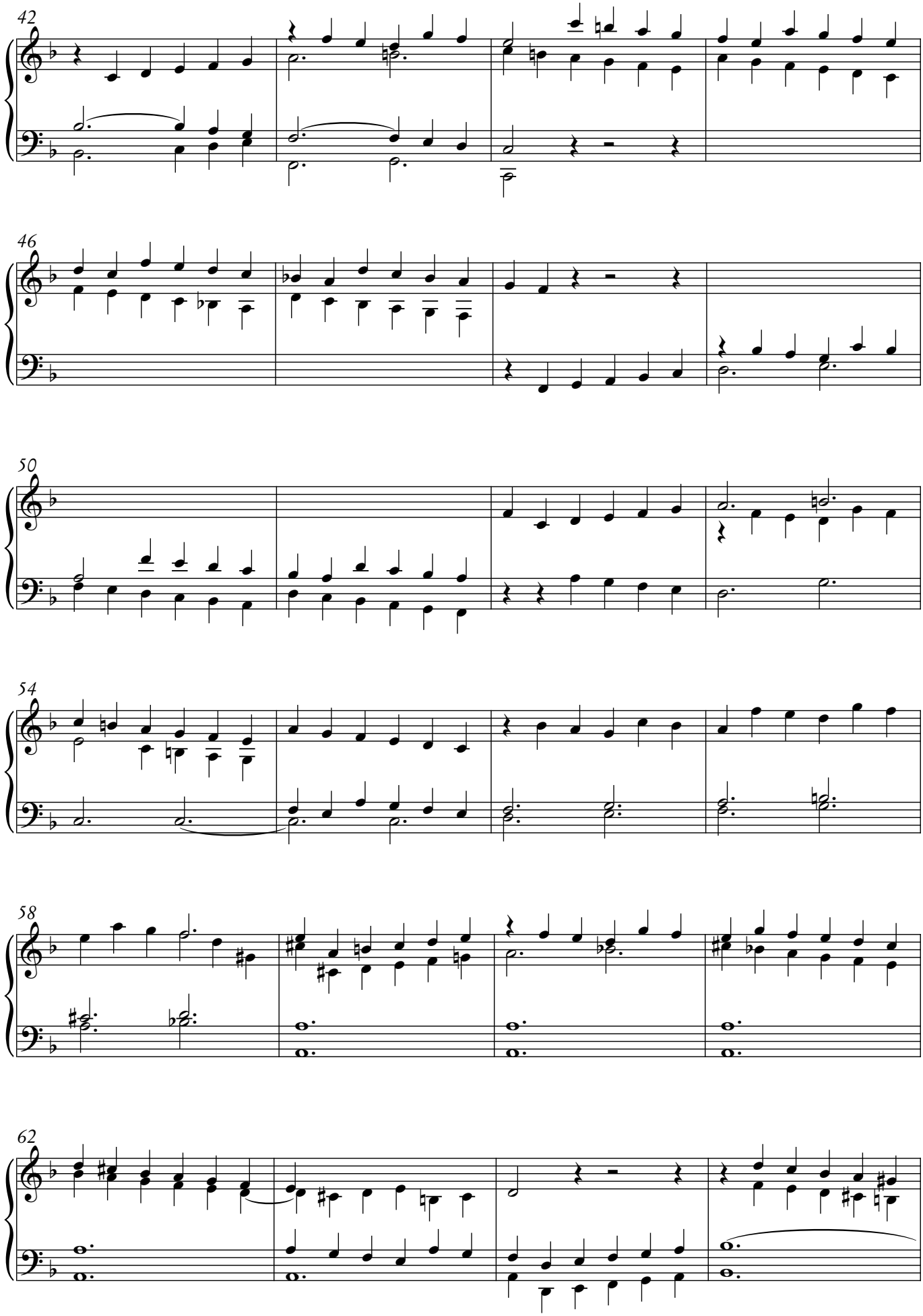
42
46
50
54
58
62

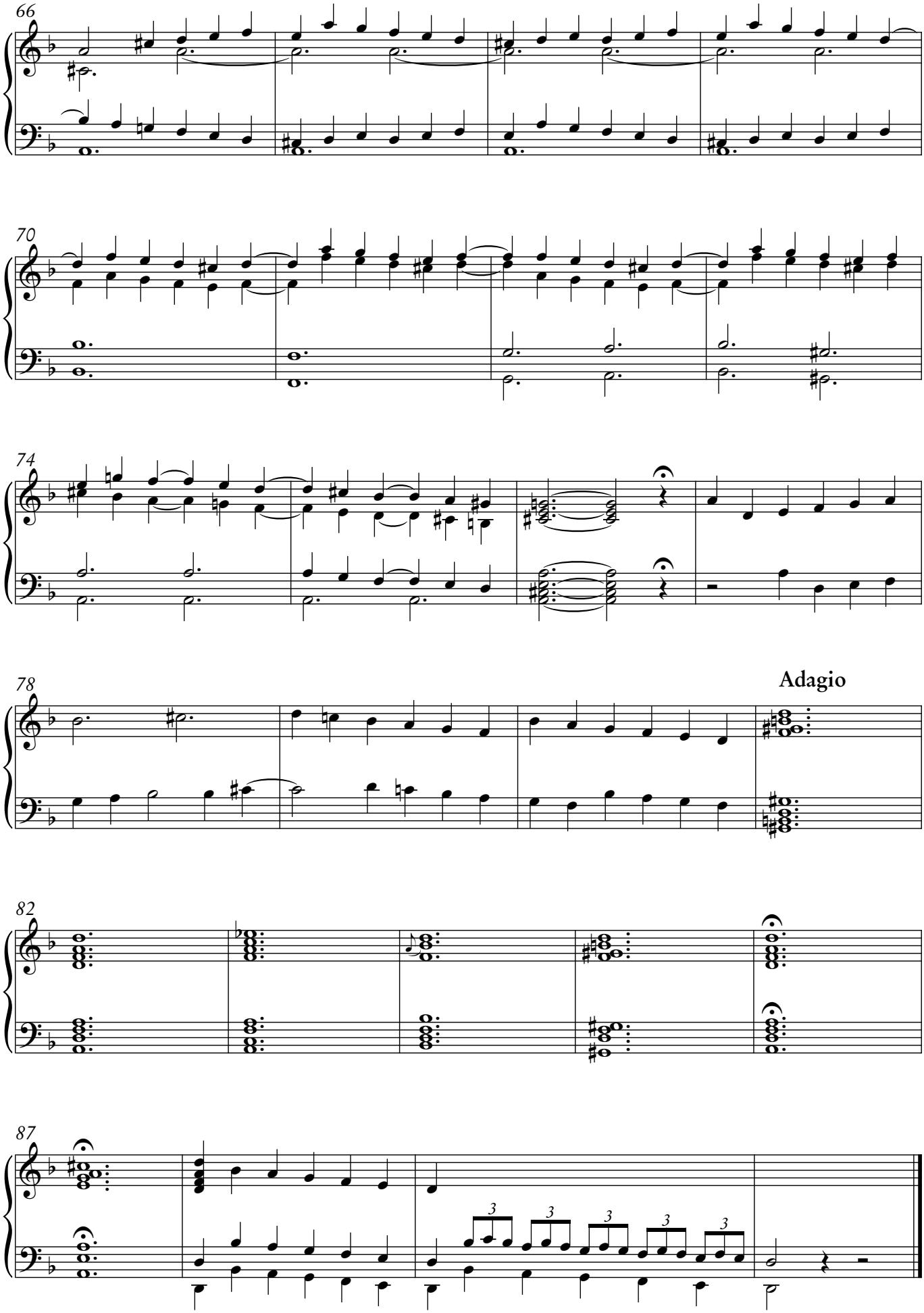
66
70
74
78
Adagio
82
87

Fuga VI

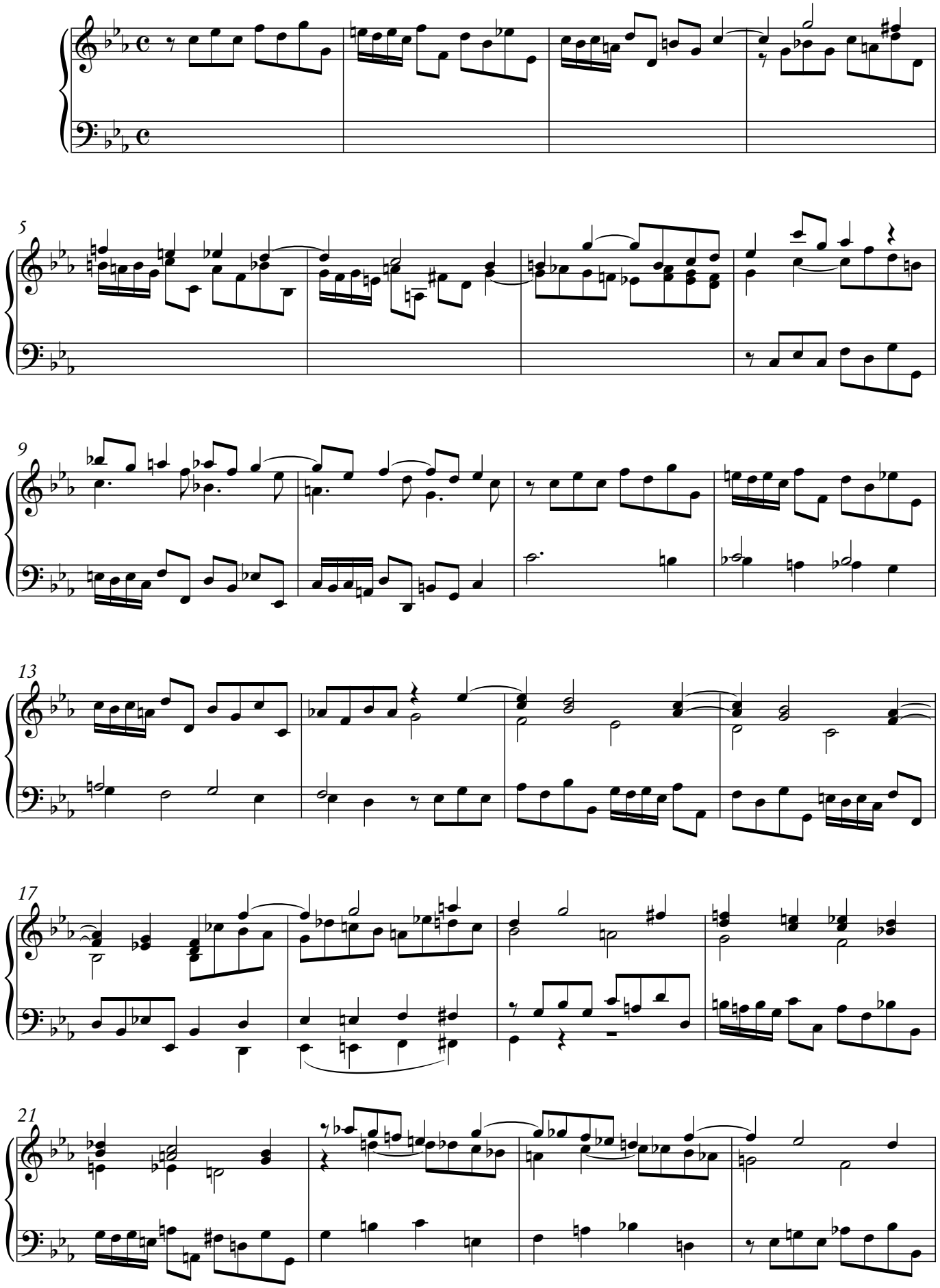

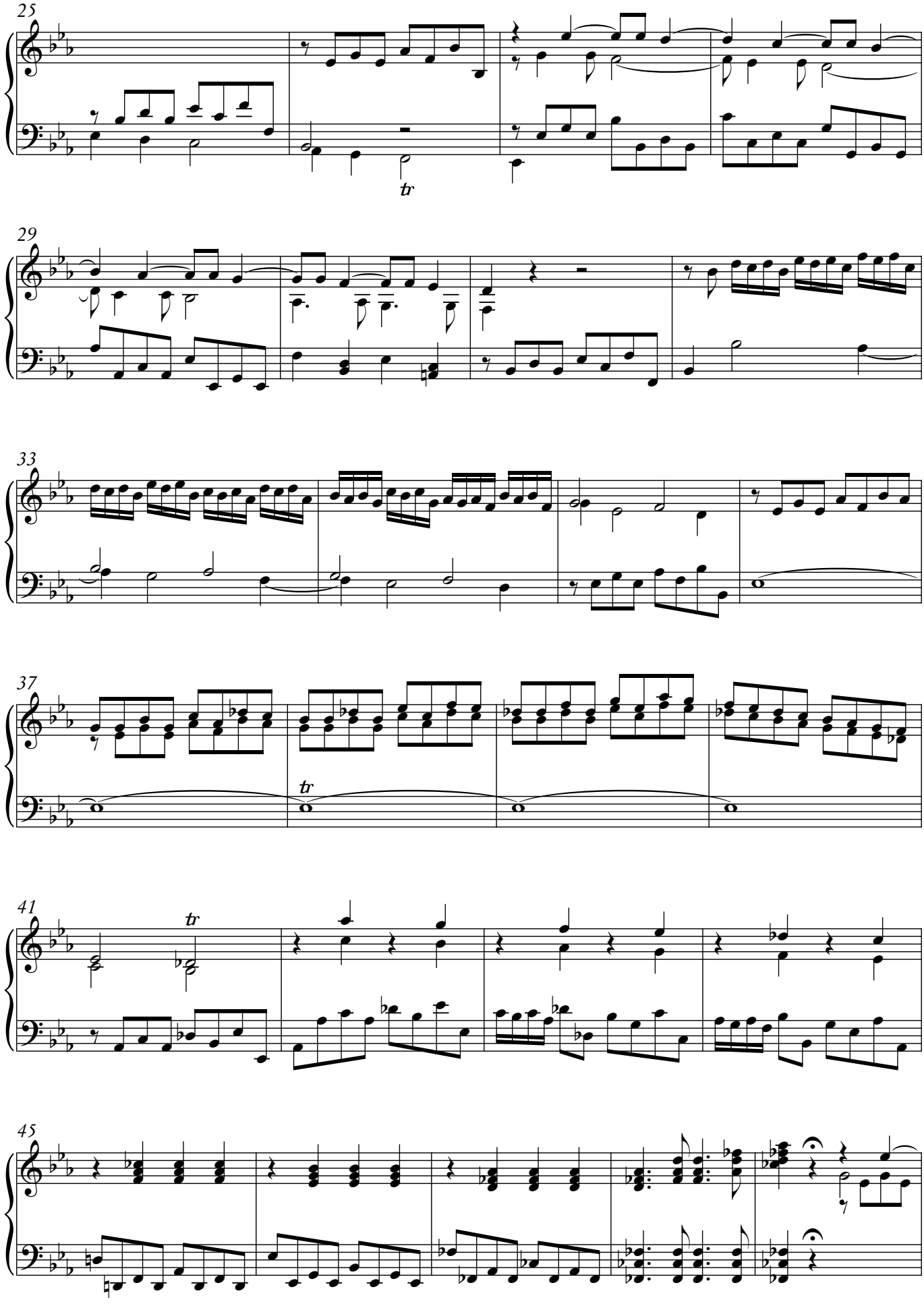
25
tr
29
33
37
tr
41
tr
45

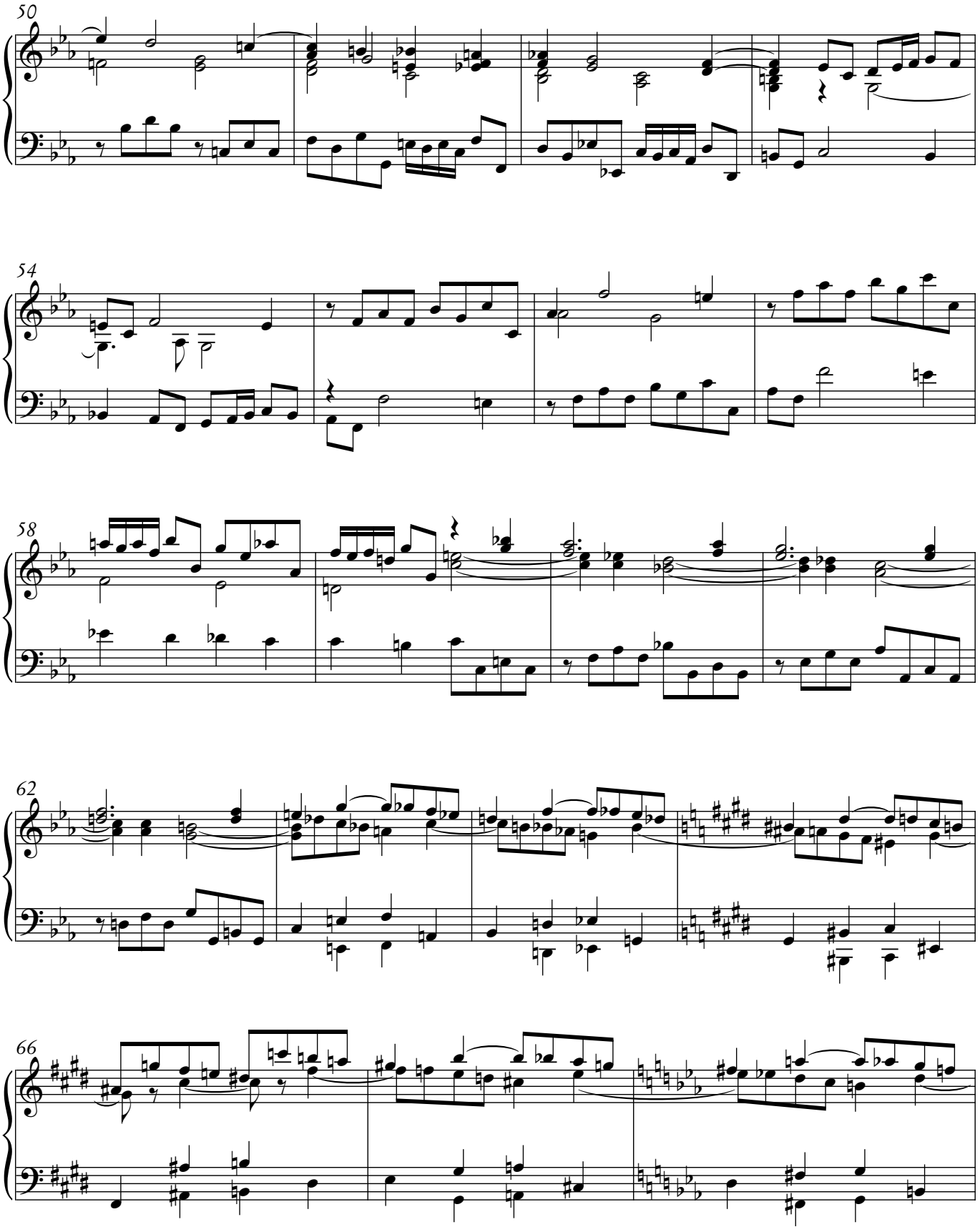
50
54
58
62
66

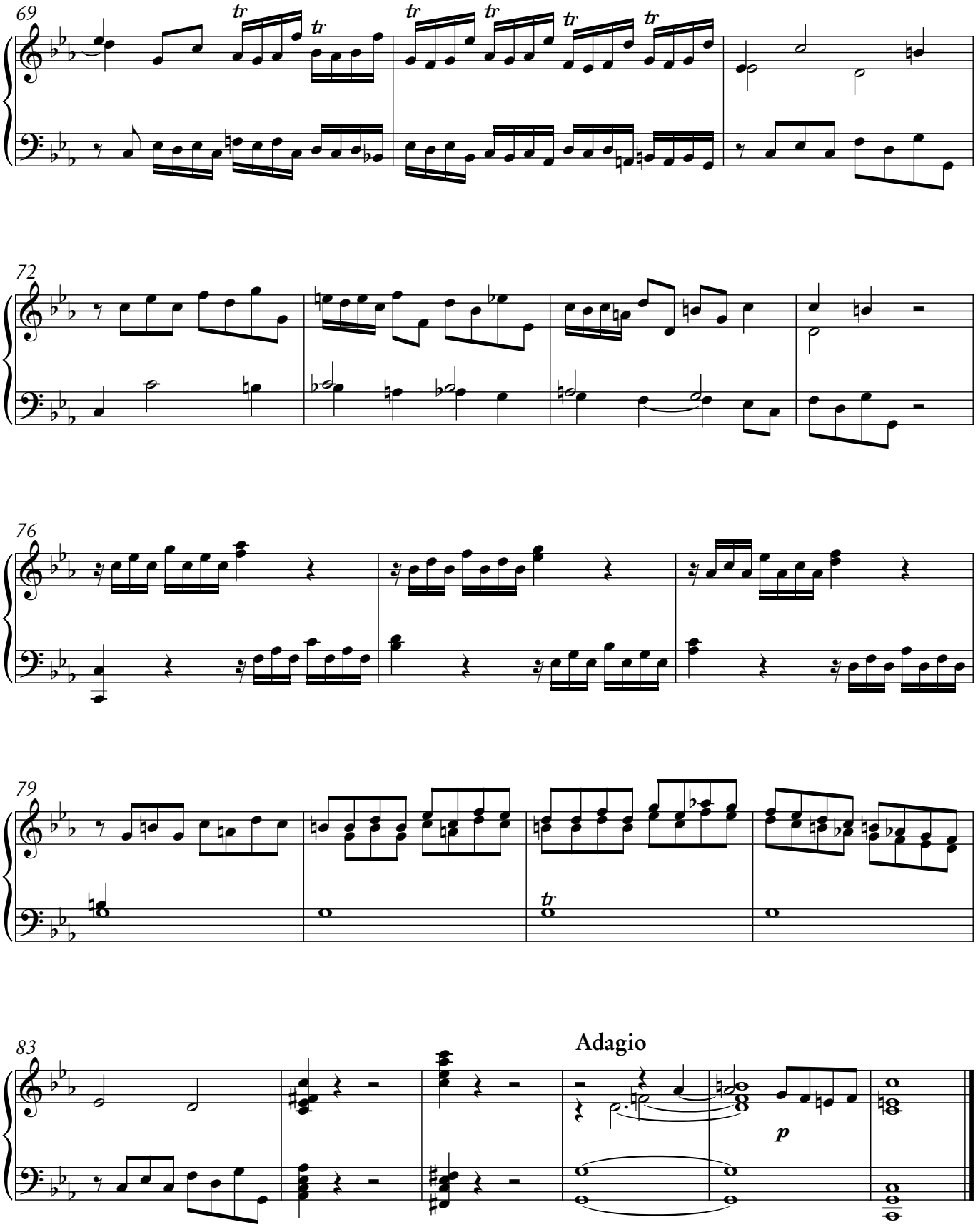
69
72
76
79
83
Adagio
p

Hinrich Philip Johnsen

Hinrich Philip Johnsen var i sin samtid mest känd som musiker och kapellmästare, men komponerade också – en mångsidighet som han delade med många andra musikverksamma. Som kompositör hade han dessutom en bredare roll än senare tiders kolleger. Han skrev visserligen egen musik i stor utsträckning, men bearbetade och arrangerade andras verk när det behövdes.

Om Hinrich (Henrik) Philip Johnsens tidiga år är uppgifterna vaga. Han föddes 1716 eller 1717, troligen i norra delen av nuvarande Tyskland. Han var antagligen anställd som musiker vid hovet i Eutin (Holstein-Gottorp). När Adolf Fredrik valts till tronföljare i Sverige 1743, medföljde Johnsen i dennes hovkapell som kom att bli ett viktigt inslag i Stockholms musikliv. Han blev organist i Klara kyrka 1745 och omtalades som en skicklig improvisatör. Johnsen verkade också som lärare i musikämnen – han utsågs 1753 att undervisa drottning Lovisa Ulrika i cembalo och generalbasspel. Mellan åren 1763–71 var han kapellmästare för den franska teatertrupp som kom till Stockholm 1753.

Hinrich Philip Johnsen tillhörde stiftarna av Kungl. Musikaliska akademien 1771 och var en tid dess arkivarie, men också lärare vid akademiens undervisningsverk. Han avled i Stockholm 1779.

Som tonsättare ägnade sig Johnsen åt ett flertal verktyper. Han skrev musikdramatiska verk (bl.a. operorna *Die verkaufte Braut* från 1742, d.v.s. före flytten till Stockholm, och *Aeglé*), tre sinfonior för orkester, fyra solokonserter (två för cembalo, en för två fagotter samt en för horn), kantater, kammarmusik, verk för klaverinstrument och sånger. Man måste räkna med att merparten av hans kompositioner skrevs till bestämda tillfällen, vilket var tidens praxis, men också låg i Johnsens ansvar som kapellmästare. Johnsen var en lärd tonsättare, utomordentligt kunnig i musikteoretiska ämnen. I stilen vittnar hans verk om övergången mellan senbarockens musik i mer fasta strukturer och tidig klassicism med större utrymme för individuella uttryck.

© *Gunnar Ternhag,* Levande musikarv

Hinrich Philip Johnsen

In his day, Hinrich Philip Johnsen was mainly known as a musician and conductor, but he also acted as a composer, a form of versatility he shared with many others in the field of music. As a composer, moreover, his role had greater breadth than that of his colleagues in later days – although he wrote his own music to a great extent, he also reworked and arranged the music of others when necessary.

Little is known about Hinrich (Henrik) Philip Johnsen's early years. He was born in 1716 or 1717, probably in the northern part of present-day Germany. He was presumably employed as a musician at the court of Eutin (Holstein-Gottorp). In 1743, when Adolf Fredrik was named successor to the Swedish throne, Johnsen followed as part of his royal court orchestra, which became an important feature of Stockholm's music life. Johnsen became the organist at Klara Church in 1745, and gained a reputation as a skilled improviser. He also worked as a teacher in music subjects; in 1753, he was chosen to teach Queen Lovisa Ulrika harpsichord and figured bass. From 1763 to 1771, he was first conductor for the French theatre troupe that arrived in Stockholm in 1753.

Johnsen was one of the founders of the Royal Swedish Academy of Music in 1771. He acted as its archivist for a while, but also taught at the academy's educational institution. He died in Stockholm in 1779.

As a composer, Johnsen worked in several different genres. He wrote dramatic music (before moving to Stockholm, the 1742 opera *Die verkaufte Braut,* and later *Aeglé*, amongst others), three symphonies for orchestra, four solo concerts (two for harpsichord, one for two bassoons and one for horn), cantatas, chamber music, works for keyboard, and songs. Presumably the majority of his works were written for specific occasions, which was common practice at the time, but also part of his duties as a conductor. He was an erudite composer with exquisite knowledge of music theory. His style reflects the transition from late baroque music in firmer structures to early classicism with greater scope for individual expression.

© *Gunnar Ternhag,* Levande musikarv. Trans. Martin Thomson.

Kritisk kommentar

Utgåvan baseras på ett tryck (**T**) av Johann Julius Hummel, Amsterdam ca 1768. Exemplaret som använts för detta arbete finns på Musik- och teaterbiblitoteket i Stockholm.

Fugorna är noterade på två system, med rikligt med övergångar mellan systemen för att undvika användande av hjälpstreck och tillfälliga klaver. Parallellförda intervaller är ibland noterade med gemensamma skaft, ibland med separerade – men det är inte konsekvent genomfört:

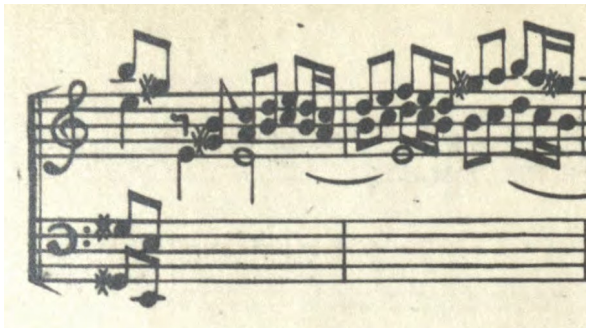

I ovanstående exempel (från fuga 1) börjar avsnittet på slag två i höger hand med gemensamma skaft, i följande takt delas de. Märk också oktavrörelsen giss—e i vänster hand; två separata stämmor med delade skaft. I andra fall är oktavnotationen inte fullt lika tydlig (v.h. fuga 2, t.):

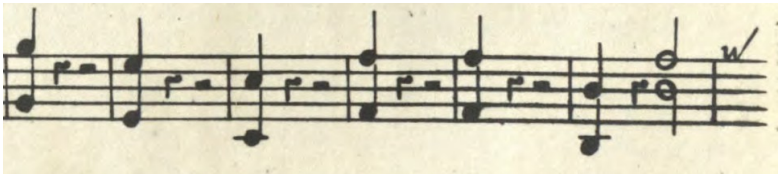

Här ser det ut som om gemensamma skaft avses, men jämför med fuga 5, slutet:

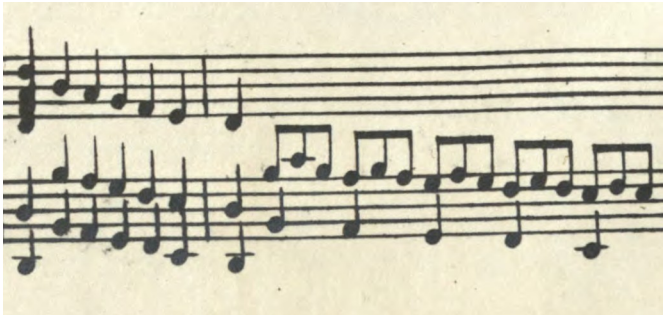

Även här oktaver, men med tydligt separerade skaft. Det är uppenbart att Johnsens fugor inte är noterade i en ”strikt” tre- eller fyrstämmig notationsstil med fixerat antal stämmor; utgåvan utgår från tryckets notationsstil, men gör avväganden från fall till fall för läsbarhet och konsekvens.

Utgåvan följer alltså inte tryckets disposition till punkt och pricka, utan tar sig en del friheter med tillfälliga klaver, gemensamma/separerade skaft, och uppdelning per system, för att på tydligast tänkbara sätt gestalta såväl polyfona strukter som mer diverterande och ackordiska.

Fuga I

Takt	Kommentar
15:2	♯ tillagt.
39–40	Man skulle kunna plädera för att T saknar en bindebåge i sopranstämman mellan e2—e2: 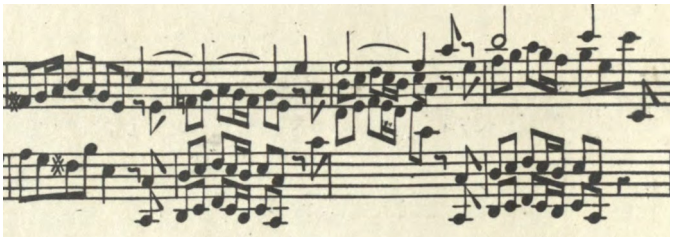 Det finns emellertid också en logik i att sopranstämman varieras – ingen ändring införes i utgåvan.
45:2	♭ tillagt för dess (och ♮ på slag fyra).
49–51 vh	Bindebågar tillagda för orgelpunkten.

Fuga II

Takt	Kommentar
62:3	Basstämman har g i källan, korrigerat till fiss.
69–70	Båge tillagd fiss1—fiss1 i analogi med följande takter.
103	Notationen i T lämnar måhända utrymme för alternativa tolkningar: 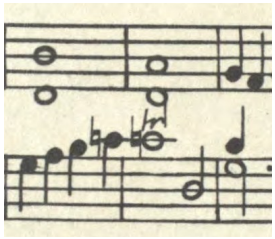 Tolkningen i utgåvan är dock den mest logiska.

Fuga III

Johnsen använder halvpauser för både halv- och heltaktspaus. Utgåvan använder modern konvention.

Takt	Kommentar
23	Andra åttondelen i T är d1, vilket måste vara fel. Ändrat till c1 i utgåvan.
29 vh	T har den andra sextondelsfiguren en ters ned, vilket ger upphov till en mindre önskvärd tersfördubbling: 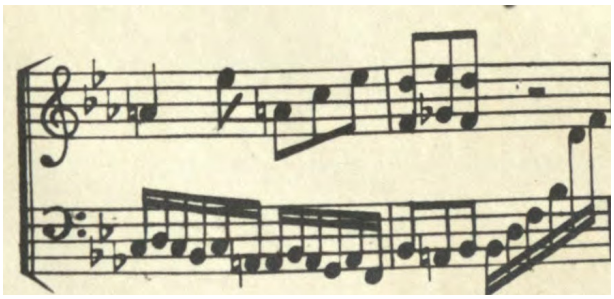 I utgåvan upprepas den första figuren två gånger på samma ton i analogi med föregående takt.
35	Taktens sista 16-del korrigerad från b till ass.
59u	Ändrat från b2 till ass2, samt försedd med bindebåge (jfr nästa takt).
68	Bågen mellan första och andra slaget i vh är kanske ett misstag – är det en felaktig upprepning av bindebågen från föregående takt? Bågar på motsvarande ställen i hh t. 67–69 finns ej, inte heller bindebågar i t. 69. Utgåvan behåller bågen.
69	Att B-durharmonien upprepas på andra slaget är förvisso inget fel, men inte helt tillfredsställande. Möjligen är motiven satta en ton för högt i T; om den nedåtgående tendensen fullföljs får vi denna alternativa tolkning: 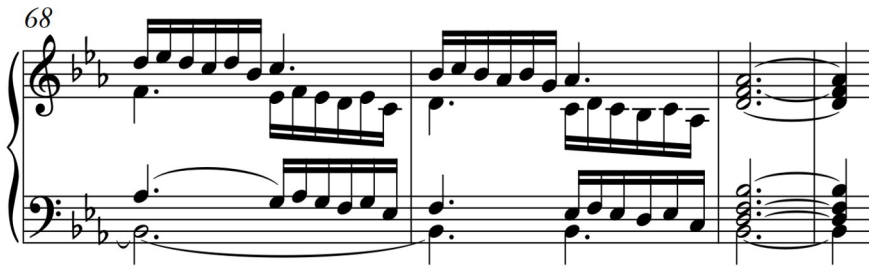

Fuga IV

Takt	Kommentar
8:2	♮ för sista 16-delen i altstämman tillagt.
16:2	T har: 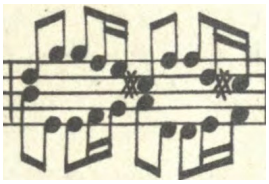 fiss2—e2 korrigerat till e2—d2 i utgåvan.
34:3 hh	T har e2—c2, korrigerat i utgåvan till e2—a1.
41:2 hh	Sopranstämman har bruten balk i T.
42:4	Källan har e som sista ton i altstämman, ändrat till d i utgåvan.
48	♭ endast på lilla ess i källan. Överfört till övriga oktaver i utgåvan.

Fuga V

Takt	Kommentar
14	Punkteringar saknas i sopranstämman, tillagda i utgåvan.
36	Fyllnadspauser borttagna i utgåvan.
68–69	Bindebåge tillagd i altstämman.

Fuga VI

Takt	Kommentar
7u	Bindebåge saknas i T.
11:4 hh	Korrigerat från f2 till g2.

13:1	♮ tillagt för ass i vh. Eventuellt kan man även tänka sig h istället för b på tredje slaget i hh (jfr. t. 74).
29:2, 30:2 hh	Bindebågar tillagda.
30:4 vh	cess i källan, korrigerat till c.
38	Radbrytning i mitten av denna takt – *tr* upprepas på den nya raden.
47–49	♭ för fess endast i vh. Tillagt i hh i utgåvan.
63–64 hh	♭ tillagt för sista 8-delen i båda dessa takter.
65:4 hh	♮ för sista tonen tillagt.
66	Bindebåge ciss2—ciss2 i altstämman tillagd, ♮ för sista 8-delen i sopranstämman tillagt.
68:4	♮ för f2 tillagt.
68u, 69u	Bindebåge i altstämman tillagd.
74:1 vh	♮ tillagt för ass.

© *Andreas Edlund*, Levande musikarv